

34. mál 2021-2022

Flutt af vígslubiskupi á Hólum.

Þingsályktun um stefnu Þjóðkirkjunnar í málefnum innflytjenda og fólks á flóttu.

Kirkjuþing 2021-2022 samþykkir eftirfarandi stefnu Þjóðkirkjunnar í málefnum innflytjenda og fólks á flóttu:

Inngangur

Í kjölfar umræðu um 15. mál kirkjuþings 2019, tillögu til þingsályktunar um mótun stefnu Þjóðkirkjunnar í málefnum fólks á flóttu og innflytjenda samþykkti þingið að skipa þriggja manna starfshóp til að móta stefnu og verklagsreglur kirkjunnar í þessum málum. Var biskupi Íslands falið að skipa starfshópinn.

Starfshópurinn var skipaður formlega 29. nóvember 2019, en í honum eru sr. Ása Laufey Sæmundsdóttir, dr. Kjartan Jónsson og sr. Toshiki Toma. Varamenn eru sr. Eva Björk Valdimarsdóttir, sr. Hjalti Jón Sverrisson og sr. Magnús Björn Björnsson.

Hópurinn skilaði tillögum til kirkjuþings í september 2020 um þann hluta er varðaði málefni umsækjenda um alþjóðlega vernd. En í þessu skjali eru tillögur nefndarinnar um allan málaflokkinn þ.e. innflytjendur og fólks á flóttu (kvótaflóttamenn og umsækjendur um alþjóðlega vernd) eins og upphafleg tillaga kirkjuþings 2019 kvað á um.

Kirkja Jesú Krists hefur verið fjölbreytileg allt frá tilurð hennar á hvítisunnudag er Heilagur andi kom yfir lærisveina Jesú svo að þeir gátu talað mörg mismunandi tungumál og boðað fagnaðarerindið fólki frá mörgum þjóðum (Post.2). Páll postuli undirstrikaði það er hann sagði: „Hér er hvorki Gyðingur né annarrar þjóðar maður, þræll né frjáls maður, karl né kona. Þið eruð öll eitt í Kristi Jesú“(Gal.3:28).

Maðurinn er skapaður í Guðs mynd og sérhver manneskja er óendanlega mikils virði. Kristin trú tengir okkur við Guð sem vill og getur snúið óttanum við annað fólk í kærleika. Kærleikur Guðs gerir okkur kleift að elska náungann og er mikilvægasta aflið í kristindóminum. Þess vegna ber Þjóðkirkjunni að þjóna hælisleitendum í kærleika. „Kirkja sem leggur aðeins áherslu á það sem fer fram innan veggja hennar verður fljótt ljót; kirkjan er aðeins kirkja þegar hún er til fyrir aðra“ (Dietrich Bonhoeffer). Kirkjan er því ekki kirkja Krists nema hún þjóni sínum minnstu bræðrum og systurum óháð trú og kirkjuaðild.

Þetta er dýrmætur grundvöllur kirkju Krists. Við þurfum að varðveita hann og styrkja. Efla þarf þátttöku fólks með erlendan bakgrunn í helgihaldi og safnaðarstarfi.

Það er áskorun til kirkjunnar að hafa frumkvæði að því að ná til fólks af erlendum uppruna og gera starf á meðal þess að eðlilegum hluta safnaðarstarfs svo að það endurspegli fjölbreytileika íslensks þjóðfélags.

Þessi stefna tekur bæði til málefna innflytjenda og flóttafólks. Innflytjandi er samkvæmt skilgreiningu Hagstofunnar „einstaklingur sem er fæddur erlendis og á foreldra sem einnig eru fæddir erlendis, svo og báðir afar og ömmur. Flóttamaður er „hver sá sem er utan heimalands síns af ástæðuríkum ótta við að verða ofsóttur vegna kynþáttar, trúarbragða, þjóðernis, aðildar í sérstökum félagsmálaflokkum eða stjórnámálaskoðana, og getur ekki, eða vill ekki, vegna slíks ótta, færa sér í nyt vernd þess lands; eða þann, sem er ríkisfangslaus, og er utan þess lands, þar sem hann áður hafði reglulegt aðsetur, og getur ekki eða vill ekki, vegna slíks ótta, hverfa aftur þangað“ (Flóttamannasáttmáli Sameinuðu þjóðanna 2. töluliður A, 1. gr.).

Málefni innflytjenda og flóttafólks skarast að nokkru leyti því að í báðum hópum eru útlendingar sem flust hafa til Íslands. Í öðrum hópnum eru innflytjendur sem hafa frelsi og tækifæri til að byggja líf sitt upp og skapa sér framtíð hér á landi og kvótaflóttafólk sem boðið hefur verið til landsins og nýtur stuðnings ríkis- og sveitafélaga í eitt ár. Annað flóttafólk, eins og umsækjendur um alþjóðlega vernd eða hælisleitendur, eru aftur á móti í mjög erfiðum aðstæðum því að fótunum hefur verið kippt undan lífsafkomu þeirra og öryggi og eru þeir hér í óvissu um hvort þeir fái dvalarleyfi eða verði vísað úr landi. Það er því grundvallarmunur á stöðu innflytjenda og flóttafólks, sérstaklega hælisleitenda, og því er mikilvægt að Þjóðkirkjan taki sérstakt tillit til umsækjenda um alþjóðlega vernd.

Þessir hópar eiga þó ýmislegt sameiginlegt. Í þeim báðum er fólk af erlendum uppruna sem þarf að takast á við að læra nýtt tungumál, skilja nýja menningu, glíma við fordóma og lög og reglur er varða stöðu þeirra og réttindi. Undanfarin ár hefur Þjóðkirkjan látið þennan málaflokk meira til sín taka og brýnt er að hún að styrkist sem sjálfstæður aðili á þessu sviði og standi vörð um mannúð og mannréttindi í málefnum þeirra.

I. KAFLI

Þjóðkirkjan og málefni innflytjenda

1. Tilgangur

Bæta þarf þjónustu Þjóðkirkjunnar við fólk með erlendan bakgrunn og skapa með því lifandi samfélag sem endurspeglar fjölbreytileika íslensks þjóðfélags.

2. Hlutverk Þjóðkirkjunnar í málefnum innflytjenda

- Þjóðkirkjan er opin öllum íbúum Íslands og þeim sem dvelja hér á landi.
- Þjóðkirkjan nálgast innflytjendur með því að bjóða upp á fjölbreytt helgihald á ýmsum tungumálum og birtir upplýsingar um starf safnaðanna á erlendum tungum.
- Þjóðkirkjan er alþjóðleg og tekur vel á móti kristnum bræðrum og systurum hvaðanæva að úr heiminum og býður upp á þjónustu sem miðast við þarfir þeirra.
- Þjóðkirkjan leggur sitt af mörkum til að hjálpa innflytjendum að aðlagast íslensku samfélagi og Íslendingum að aðlagast innflytjendum.
- Þjóðkirkjan styður starf Alþjóðlega safnaðarins í Breiðholtskirkju sem átaksverkefni til að ná til innflytjenda og flóttafólks (sjá VI. Kafla).

3. Leiðarljós

Til að gera það að veruleika að Þjóðkirkjan verði lifandi samfélag þar sem Íslendingar og fólk með erlendan bakgrunn á samfélag saman er gott að hafa að leiðarljósi ákveðin atriði. Þeirra á meðal eru:

Aðgengileiki. Til að gera Þjóðkirkjuna aðgengilegri fyrir innflytjendur þurfa fulltrúar hennar að nálgast þá. Ekki er nóg að bjóða þeim til hennar í almennum auglýsingum á íslensku.

Þátttaka innflytjenda í safnaðarstarfi. Söfnuðir kirkjunnar þurfa að skapa vettvang svo að innflytjendur geti tekið þátt í helgihaldi, lagt sitt af mörkum í safnaðarstarfi og átt samfélag við Íslendinga.

Þátttaka Íslendinga. Þátttaka sjálfboðaliða af íslenskum uppruna er mjög mikilvæg.

Fjölbreytileiki. Fagna ber fjölbreytileika þjóðfélagsins sem þarf að endurspeglast í starfi Þjóðkirkjunnar, helgihaldi, sálma vali og notkun annarra tungumála.

Sálgæsla og ráðgjafþjónusta. Margir innflytjendur eru félagslega einangraðir og vita ekki af sálgæsluþjónustu kirkjunnar og annarri aðstoð sem hún veitir. Þeir þurfa að fá vitneskju um þetta tilboð.

Stuðningur við söfnuði. Söfnuðir sem bjóða upp á starf fyrir innflytjendur þurfa að fá fræðslu fyrir starfsfólk sitt og sjálfboðaliða. Ljóst er að mikil þörf er á fjölgun starfsfólks á þessu sviði, prestum, djáknum eða öðrum sem hafa sérþekkingu á þessum málaflokki.

Gagnkvæm aðlögun Íslendinga og innflytjenda. Mikilvægt er að hjálpa innflytjendum að aðlagast íslensku samfélagi en Íslendingar þurfa líka að læra að umgangast þá, bæði í safnaðarlífi og almennt í þjóðfélaginu.

Stuðningur við starf fyrir innflytjendur. Nú þegar eru nokkrir söfnuðir með starf fyrir fólk af erlendum uppruna. Dæmi um það eru foreldramorgnar í Hallgrímskirkju, íslenskukennsla í Ástjarnarkirkju og starf Alþjóðlega safnaðarins í Breiðholtskirkju sem veitir innflytjendum og flóttafólki víðtæka þjónustu, einstaklingsbundna ráðgjöf og sálgæsluþjónustu auk helgihalds. Slíkt starf þarf Þjóðkirkjan að efla og styðja í fleiri söfnuðum.

II. KAFLI

Þjóðkirkjan og málefni flóttafólks

1. Tilgangur

Þjóðkirkjan þarf að auka þjónustu við fólk á flótta í söfnuðum landsins. Mikilvægt er að þau geti fundið sig heima í kirkjum landsins. Margar af mikilvægustu sögum Biblíunnar fjalla um fólk á flótta og fólk sem flytur á milli landa, þar sjáum við hve viðkvæm staða þeirra er og hvaða stöðu þau hafa í augum Guðs. Þess vegna ber Þjóðkirkjunni að þjóna hælisleitendum og fólki sem flytur í kærleika.

2. Hlutverk Þjóðkirkjunnar í málefnum flóttafólks

- Þjóðkirkjan er sjálfstæður aðili í málefnum flóttafólks á Íslandi.
- Þjóðkirkjan er opin fyrir öllu flóttafólki og umsækjendum um alþjóðlega vernd.
- Þjóðkirkjan er athvarf flóttamanna og vinnur að því að réttindi þeirra séu virt og hugað sé að velferð þeirra. Það á einnig við um þá sem fengið hafa vernd í öðru landi en treysta sér ekki til að dvelja þar vegna óbærilegra lífskjara og sækja því um hæli héraendis í von um betri framtíð.
- Þjóðkirkjan styður sérstaklega börn á flótta og þá sem eru á flótta vegna kristinnar trúar sinnar.
- Þjóðkirkjan sem athvarf miðlar fólki, óháð trú, kærleika Guðs og veitir því trúarlega þjónustu.

3. Leiðarljós

Sjálfstæður aðili: Þjóðkirkjan sem sjálfstæður aðili í málefnum flóttafólks á Íslandi stendur vörð um mannhelgi og mannréttindi flóttafólks sem hefur ekki rödd í íslensku samfélagi. Þannig endurspeglast gullna reglan í lífi kirkjunnar.

Skjólshús: Þjóðkirkjan er athvarf fyrir flóttamenn og vinnur gegn öllu sem vegur að mannhelgi fólks og gefur þeim tækifæri til að kynnast kristinni trú.

Með skjólshúsi er átt við að kirkjan styður fólk á flótta og veitir því skjól og umhyggju, fyrirbæn og trúarlega þjónustu.

Móttökusöfnuðir: Til þess að auðvelda framkvæmd og þjónustu við flóttafólk er lagt til að nokkrir söfnuðir verði tilnefndir sem móttökusöfnuðir er vinni að því að byggja upp starf með flóttafólki í söfnuðum sínum. Þeir eru Háteigskirkja, Breiðholtskirkja, Ástjarnarkirkja og Keflavíkurkirkja. Með þessu er ekki verið að hindra aðra söfnuði í að vinna að málefnum flóttafólks. Þvert á móti geta allir söfnuðir gerst móttökusöfnuðir óski þeir þess. Hver móttökusöfnuður hagar starfi sínu eftir þörfum þess samfélags sem hann þjónar.

Samstarf við aðila innanlands- og utan. Mikilvægt er að vera í góðu sambandi við þá aðila innan lands sem láta sig málefni flóttafólks varða t.d. Rauða kross Íslands, Amnesty International á Íslandi, sveitarfélög, lögmenn flóttafólks og frjáls félagasamtök. Einnig er mikilvægt að vera í tengslum við samtök á erlendum vettvangi sem láta sig þessi málefni varða eins og t.d. Lútherska heimssambandið, Alkirkjuráðið og norrænar systurkirkjur.

III. Kafli

Skipulag

Lagt er til að biskup Íslands skipi framkvæmdanefnd með fólki sem hefur reynslu og þekkingu á málefnum innflytjenda og flóttafólks. Nefndin fylgi eftir stefnu Þjóðkirkjunnar í þessum málaflokki með því að skipuleggja þjónustu fyrir flóttafólk, leiði framkvæmd þjónustunnar og leggi mat á árangur stefnunnar. Hún leiðbeini og aðstoði söfnuði Þjóðkirkjunnar í þessum málaflokki.

Framkvæmdanefndin skili skýrslu árlega, endurskoði stefnu um málefni flóttafólks og innflytjenda, leggi fram tillögur að nýrri framtíðarsýn og starfsáætlun á fjögurra ára fresti til biskups Íslands.

IV. KAFLI

Verkefni og markmið Þjóðkirkjunnar í málefnum innflytjenda og fólks á flótta

Mikilvægt er að málefni innflytjenda og flóttamanna komist á dagkrá safnaða Þjóðkirkjunnar og að starfsfólk þeirra og sóknarnefndir fái fræðslu og hjálp við að koma slíku starfi á fót. Hér þurfa leiðtogar kirkjunnar og fræðsludeild hennar að koma myndarlega að málum.

Lagt er til að Þjóðkirkjan vinni á þremur sviðum í þjónustunni við innflytjendur og flóttamenn er varða réttindi þeirra, trú, menningu og félagsmál auk þess að koma á fót samfylgdarkerfi (mentor).

Réttindi

Kirkjan vinnur gegn fordómum, útskúfun og hvers konar ofbeldi gagnvart fólki með erlendan bakgrunn í nærsamfélagi og opinberri umræðu. Þetta er hluti af málsvarnarhlutverki hennar sem fólgið er í réttindagæslu og ráðgjöf. Kirkjan veitir þó ekki lögfræðisþjónustu heldur veitir andlegan og mannúðlegan stuðning.

Trú

Þjóðkirkjan skipuleggur fjölbreytt helgihald í samvinnu við innflytjendur t.d. á tungumálum sem þeir skilja með tónlist frá löndum þeirra. Sóknarbörnum verði boðið í slíkt helgihald við sérstök tilefni t.d. á hátíðum kirkjunnar. Unnið verði að því að hjálpa innflytjendum að finna sig sem hluta safnaðanna, jafnvel í guðsþjónustu á þeirra eigin tungumálum. Þeim verði boðin fræðsla um kristna trú enda eru margir þeirra opnir fyrir henni. Hugað verði að þörfum barna og unglunga í þessum hópi.

Menning og félagsmál

Móttökusöfnuðir bjóði flóttafólki og innflytjendum upp á íslenskunámskeið án endurgjalds. En slík námskeið verði sem mest fjármögnuð með styrkjum. Á slíkum námskeiðum gefst þátttakendum gott tækifæri til að kynna starfi safnaðanna og traust og tengsl geta myndast.

Mikilvægt er að bjóða upp á kynningu á íslensku samfélagi en einnig á sögu og menningu innflytjenda. Þrjóna- og handavinnusamverur, kynning á matar- og danshefðum eru dæmi um það sem hægt er að gera til að byggja brýr á milli ólíkra menningarheima.

Samfylgdarkerfi (mentor)

Móttökusöfnuðir komi á fót samfylgdarkerfi. Samfylgdarkerfi er fyrir hendi t.d. hjá Rauða krossinum fyrir fólk sem er komið með alþjóðlega vernd. Það er fólgið í því að einstaklingar eða fjölskyldur taka að sér flóttafólk, einstaklinga eða fjölskyldur til að vera þeim til stuðnings. Þetta er sjálfbóðaliðastarf. Mikill fengur væri að koma slíku kerfi á fót í söfnuðum sem þjóna flóttafólki. Þá myndi kirkjan leggja sérstaka áherslu á fólk sem ekki hefur hlotið alþjóðlega vernd og er í biðstöðu.

Öflugt samstarf

Til þess að eftirfarandi framtíðarsýn geti orðið að veruleika er ljóst að öflugt samstarf þarf að vera á milli framkvæmdanefndar málefnis innflytjenda og

flóttamanna annars vegar og yfirstjórnar, fræðsludeildar og annarra aðila um einstök mál.

V. KAFLI Framtíðarsýn

Lögð er fram framtíðarsýn kirkjunnar annars vegar til eins árs og hins vegar til fjögurra ára.

Lagt er til að eftir eitt ár verði eftirfarandi orðið að veruleika:

- Móttökusöfnuðir hafa verið skipaðir.
- Móttökusöfnuðir bjóði upp á helgihald og sálgæslu fyrir flóttafólk og innflytjendur.
- Kirkjustjórnin talar fyrir þessum málaflokki í kirkjunni og á opinberum vettvangi.

Lagt er til að á næstu fjórum árum verði eftirfarandi orðið að veruleika:

- Margir innflytjendur sækja messur og fleiri tungumál en íslenska fái að hljóma þar. Tónlist og sálmar frá þeirra heimalöndum verði notuð. Fólk geti einnig iðkað trúna á sínu móðurmáli í húsum Þjóðkirkjunnar.
- Helgihaldi verði streymt.
- Fullorðinsskírnum fjölgi.
- Messuskrár á ýmsum tungumálum.
- Myndband með leiðbeiningum um skráningu í Þjóðkirkjuna.
- Myndbönd með fræðsluefni um kristna trú og Þjóðkirkjuna.
- Sjálfboðaliðum hafi fjölgað.
- Fræðsla/þjálfun sjálfboðaliða sem þjóna í starfi fyrir innflytjendur.
- Fræðsluhópar fyrir fólk með sams konar erfiðleika, t.d. sorg og áföll hafi verið myndaðir.
- Ýmiss konar hjálparstarf fyrir flóttafólk í móttökusöfnuðum, t. d. leikfanga- og fataúthlutun.
- Safnaðarheimili móttökusafnaðanna/Breiðholtskirkju verði orðin að miðstöð fjölbjóðlegra menningarsamskipta.
- Samfylgdarkerfið (mentor) hafi festst í sessi.
- Aðstoð við heimanám fyrir börn innflytjenda verði í mörgum söfnuðum eins og annað barnastarf.
- Vettvangur til að rjúfa einangrun og virkja félagsleg tengsl.

- Samræðuvettvangur fyrir fólk af mismunandi trúarbrögðum til að auðvelda þeim að búa í sama samfélagi sem verði sýnilegur í þjóðfélaginu.

VI. Kafli

Alþjóðlegi söfnuðurinn

Í Breiðholtskirkju er söfnuður fólks á flóttu í mótun undir nafninu Alþjóðlegi söfnuðurinn. Hann hefur þróast út frá „Seekers samkomum“ með flóttafólki sem hófust árið 2015 í Laugarneskirkju. Flóttafólk sem hefur fengið dvalarleyfi á Íslandi er kjarninn í hópnum og hefur mótað söfnuðinn undanfarin ár.

Alþjóðlegi söfnuðurinn er ákveðin fyrirmynd fyrir starf á meðal flóttafólks í söfnuðum landsins en þar koma innflytjendur, flóttafólk og Íslendingar saman í anda Krists.

Alþjóðlegi söfnuðurinn er hins vegar ekki „söfnuður“ í hefðbundnum skilningi, heldur „hreyfing“ innan Þjóðkirkjunnar sem mótar starf og þjónustu með innflytjendum og flóttafólki og styður aðra söfnuði við að koma slíku starfi á fót. Alþjóðlegi söfnuðurinn er því ekki aðeins bundinn við Breiðholtskirkju.

Markmið Alþjóðlega safnaðarins er ekki að vera kirkja í kirkjunni.

Hann hvetur innflytjendur sem vilja aðlagast íslensku samfélagi að sækja íslenskar guðsþjónustur. En ákveðinn fjöldi fólks kýs að sækja guðsþjónustur á ensku eða öðru tungumáli.

Framtíðarsýn Alþjóðlega safnaðarins

Lagt er til að innan árs verði eftirfarandi orðið að veruleika:

- Þjóðkirkjan viðurkenni mikilvægi starfs Alþjóðlega safnaðarins og styrki starf hans.
- Þjóðkirkjan styður helgihald farsí-mælandi fólks í Alþjóðlega söfnuðinum.
- Reglubundin fræðsla verði fyrir skírnarþega.
- Reglubundin fræðsla um kristna trú (t.d. Alfa námskeið).

Innan fjögurra ára.

- Alþjóðlegi söfnuðurinn hafi tengst fleiri söfnuðum um allt land.
- Alþjóðlegi söfnuðurinn býður upp á helgihald á hverjum sunnudegi með lifandi tónlist.
- Alþjóðlegi söfnuðurinn býður upp á helgihald á farsí og fleiri tungumálum.
- Alþjóðlegi söfnuðurinn myndar eigin safnaðarstjórn.

- Alþjóðlegi söfnuðurinn þróar og gerir tilraunir með fjölbreytt helgihald og uppfraðir nýja safnaðarmeðlimi um helgihaldið og almennt safnaðarstarf.

Lokaorð

Þjóðkirkjan stendur á tímamótum í margvíslegum skilningi. Íbúar heimsbyggðarinnar eru á meiri hreyfingu en nokkru sinni fyrr og fjöldi flóttamanna er meiri en í seinni heimsstyrjöldinni. Vandí þeirra vex ár frá ári. Nokkrir þeirra knýja dyra á Íslandi í von um skjól og örugga framtíð. Í þeim hópi er fólk sem flýr ofsóknir vegna kristinnar trúar sinnar. Meira en 50.000 erlendir ríkisborgarar hafa sest að hér á landi á undanförunum árum, flestir frá 2010. Um 60% af fjölgun landsmanna hefur orðið vegna komu þeirra á þessu tímabili. Þeir hafa átt mikinn þátt í uppgangi menningar- og efnahagslífs á undanförunum árum.

Ýmsir fræðimenn hafa bent á að á næstu árum og áratugum megi ætla að innflytjendur verði verulegur hluti kirkjugesta, jafnvel 30%. Hinn virti prófessor Andrew Walls sagði í fyrirlestri við háskólann í Edinborg árið 2003: „Guð er enn á ný að ýta við kirkjunni í Evrópu, nú með tilkomu flóttafólks frá Mið-Austurlöndum. Þær kirkjur sem hafa opnað dyr sínar fyrir því og mætt því með kærleika og virðingu hafa öðlast endurnýjun en þær sem eru tortryggjar hafa misst af henni.“

Þjóðkirkjan er kölluð til að sýna mannúð og veita skjól og byggja upp söfnuði með fólki frá mörgum þjóðum. Hér hafa henni opnast víðar og verkmiklar dyr. Hún þarf að bretta upp ermarnar gagnvart hinum mikla fjölda innflytjenda og flóttafólks sem komið er til landsins og fá að njóta blessunarinnar sem þeir flytja með sér inn í söfnuðina.

Samþykkt á kirkjuþingi 27. október 2021